

Anahtar Sözcükler

Yan tümce; sebep yan tümcesi; adıl uyum; ana tümce ve yan tümce dizilişi

Keywords

Subordinate clause; causal clause; nominal agreement; order of subordinate clause and main clause

Uysal, H. (2023). Tarihi Türk dillerinde ortaç + (iyelik) + üçün/için ile kurulan sebep yantümceleri. *Dil Dergisi*, 174 (2). 45-59.

TARİHÎ TÜRK DİLLERİNDE ORTAÇ + (İYELİK) +ÜÇÜN / İÇİN İLE KURULAN SEBEP YAN TÜMCELERİ

CAUSAL CLAUSES FORMED WITH PARTICIPLE + (POSSESSIVE) +ÜÇÜN / İÇİN IN HISTORICAL TURKIC LANGUAGES

• Hülya UYSAL

Dr. Öğr. Üyesi., Avrasya Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hulyauysal26@gmail.com

Öz

Alanyazında yan tümceler başlığı altında yer verilen altbaşlıklardan biri de sebep yan tümceleridir. Sebep anlatan yan tümceler, belirteç yan tümceleridir. Sebep anlamını alıcıya aktarma yollarından biri de bitimsiz eylem ile kurulan yan tümcelere başvurmaktır.

Bu çalışmada tarihî Türk dillerinde ortaç + (iyelik) + üçün / için ile kurulmuş sebep yan tümceleri, başka bir deyişle tarihî Türk dillerindeki bitimsiz (non-finite) sebep yan tümceleri ele alınacaktır. Çalışmada şu soruların cevapları aranmaktadır: a) Ortaç + üçün / için ile oluşturulan sebep yan tümcelerinde adıl uyum var mı yok mu? b) Tarihi Türk dillerinde yer alan sebep yan tümcelerinde biçim-sözdizimsel (morpho-syntactic) açıdan değişimler var mı? c) Ana tümce ve yan tümce dizilişi nasıldır? d) Morfolojik açıdan yan tümcenin öznesi nasıldır? e) Ardışık sebep yan tümcelerinin kullanımı nasıldır? Bu sorulara cevap bulmak amacıyla Orhon Yazıtları, İyi ve Kötü Prens Öyküsü, Kutadgu Bilig, Kısas-ı Enbiya, Kışaşü'l-Enbiyâ ve Münebbihü'r-Râkîdîn adlı eserlerden örnekler taranmıştır.

Abstract

In the literature, one of the subtitles given place under the title of subordinate clauses is causal clause. Causal clauses are adverbial clauses. One of the ways to transmit the causal meaning to the receiver is to use clauses formed with non-finite verb.

In this study, causal clauses which are formed with participle + (possessive) + üçün / için in historical Turkic languages, in other words nonfinite causal clauses will be discussed. In the study, the answers of these questions are searched: a) Is there nominal agreement in causal clauses formed with participle + üçün / için? b) Are there morpho-syntactic changes in causal clauses in historical Turkic languages? c) How is the order of main clauses and subordinate clauses? d) How is the subject of subordinate clauses in terms of morphology? e) How is the usage of consecutive causal clauses? In order to find answer to these questions examples, have been scanned from Orhon Yazıtları, İyi ve Kötü Prens Öyküsü, Kutadgu Bilig, Kısas-ı Enbiya, Kışaşü'l-Enbiyâ and Münebbihü'r-Râkîdîn.

1. GİRİŞ

Bireyler, dili iletişim kurmak amacıyla yazılı ya da sözlü olarak kullanırlar. Bilindiği üzere dil durmadan değişen canlı bir varlıktır. Ayrıca her dilin kendine özgü bir dilbilgisel yapısı bulunmaktadır.

Dilbilgisi sesbilim, anlambilim ve sözdizim bileşenlerinden / düzlemlerinden oluşmaktadır. Söz konusu bileşenler birbirleri ile bağlantılıdır. Bu bağlantı bileşenlerin aralarında bir diziliş ilişkisi taşıdığı anlamında algılanmalıdır. Sözdizim dilbilgisinin temel bileşeni olma özelliği taşımaktadır (Uzun, 2000: 12). Sözdizimi alanı neyi araştırır? Bu sorunun cevabı alanda sıklıkla başvurulan sözlükte şu şekilde verilmiştir:

“**sözdizim** (*syntax*) *genel* Tümce yapısını araştıran dilbilim dalı. Tümce içindeki sözcük ve yapısal diğer birimler birbirleri ile aynı düzeyde ilişki içinde değildir; bu yapısal birimler birbirleri ile daha yakından ilişki içinde oldukları öbekler oluşturur. Sözdizim, tümce yapısındaki bu altulamaların niteliğini, öbek yapısındaki sözcük ve birimlerin arasındaki ilişkiyi ve bunların sıralanması ile ilgili kuralları içeren dilbilgisi bileşenidir.” (İmer ve diğ., 2011: 230). İmer’in söylediklerine ek olarak öbek yapı, sözcük dizilişi, tümce, yan tümce, üye yapısı, tümcenin öğeleri, uyum, durum, dönüşümler (silme, ekleme...) gibi konuların sözdizim alanının sınırları içerisinde yer aldığı belirtilebilir.

Dilin üretici bileşeni olarak adlandırılan sözdizim alanının temel terimlerinden biri olan tümce evrensel olarak 3 farklı görünüm sunmaktadır: Yalın tümce (*Müjgan kitabı bitirdi*=bir bağımsız tümce), birleşik tümce (*Müjgan kitabı bitirdi ve Hasan onu kutladı*=bağlaç ile birbirine bağlanmış, eş dizimli iki bağımsız tümce), karmaşık tümce (*Hasan Müjgan’ın kitabı bitirdiğini öğrendi*=alt sıralamalı yan tümce ve bağımsız ana tümce) (Turan, 2012: 180). Bu çalışmanın içeriğine bağlı olarak ilk önce *karmaşık tümce* terimini tanımlamak yerinde olacaktır.

Karmaşık tümce, içerisinde en az bir yan tümce ve bir ana tümce barındıran dilbilgisel yapıdır (Turan, 2012: 180). Dillerde karmaşık tümceler neden ortaya çıkmıştır? Bu sorunun cevabı dilde en az çaba ilkesi ile ilgili gibi görünmektedir. Çünkü bir olayı, bir durumu anlatmak için bağımsız birden fazla tümce üretmek yerine tekrarların önüne geçilerek oluşturulan ve daha az sözcükle aynı anlamı veren karmaşık tümceyi üretmek daha ekonomiktir. Dil kullanıcıları da doğal olarak dilde ekonomik davranmaya eğilim göstermektedir. Adı geçen ilkeye ilişkin *Dilbilim Sözlüğü*’nde şu bilgilere yer verilmiştir:

“**en az çaba ilkesi** (*least effort principle*) *genel* Dilsel üretimde harcanması gereken çabanın en aza indirilmesi ilkesi” (İmer ve diğ., 2011: 116).

Tümcecikler ya da başka bir ifade ile *yan tümceler* dilbilim alanında karmaşık tümceler konusu çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu çalışmada sıkça kullanılacak olan yan tümce terimine ilişkin temel bilgiler aşağıda verilmiştir.

Türkçedeki yan tümceler, *çekimli eylemli yan tümceler* ve *çekimsiz eylemli yan tümceler* olmak üzere iki başlık altında değerlendirilebilir (Erguvanlı Taylan, 1993: 162). Çekimli eylem ile bitimli eylem terimleri aynı anlamsal içeriğe sahiptir. Yan tümceler / tümcecikler bağımlı yapılardır. Bu sebeple çalışmanın odak noktası olan sebep yan tümcelerinin de bağımlı yapılar olduğu söylenebilir.

Yan tümceler, yapısal ve anlamsal açıdan temel/üst/ana tümcenin (matrix clause) bir parçası olma özelliği göstermektedir. Yan tümcelerde özne-yüklem uyumu (agreement) iyeliği işaretleleyen ekler ile kodlanmaktadır ve böylesi bir durumda adıl uyumdan söz edilmektedir. Üst/temel/ana tümceye yerleştirilen yan tümceler, karmaşık tümceyi (complex sentence) oluşturan kuruluşlardan biridir. Turan, yapı ve işlev bakımından yan tümceleri *ad tümcecikleri*, *sıfat tümcecikleri* ve *belirteç tümcecikleri* olmak üzere üç başlık altında toplamaktadır (Turan, 2012: 179-182). Başlıklardan anlaşıldığı üzere araştırmacı çalışmasında *tümcecik* terimini kullanmayı tercih etmiştir. Bu çalışma içerik açısından Turan'ın üçüncü başlık olarak belirttiği belirteç yan tümceleri konusunun sınırları içerisinde.

Belirteç yan tümceleri bir tümce ya da eylemi nitelemektedir. Niteleyiciler zorunlu öğe olmadıkları için -başka bir ifade ile eklenti oldukları için- tümceden atılabilmektedir. Yani niteleyiciler seçimlik unsurlardır. Belirteç yan tümcelerinde özne yalın halde bulunmaktadır. Belirteç yan tümceleri zaman, koşul, tarz, neden-sonuç gibi anlamlar içermektedir (Turan, 2012: 200).

Modern Türkçede belirteç yan tümceleri konusunda Duygu Özge Gürkan'ın da çalışmaları bulunmaktadır. Gürkan'a göre -DİK, -mİŞ, -(y)AcAk gibi ortaç biçimbirimleri dizilişte kendilerinden sonra yer alan ilgeçler/edatlar vasıtası ile temel / ana / üst tümceye bağlanmaktadır. *İçin, gibi, zaman, beri, halde, sonra, önce* gibi ilgeçler ile bir araya gelebilecek söz konusu bu yapılar sebep, koşul, zaman, tarz vb. çeşitli anlam ilişkileri ile tümcede belirteç fonksiyonu üstlenmektedirler. Ulaç/zarf-fiil fonksiyonunda kullanılabilecek biçimbirimler sayıca belirli olsa da ilgeçlerin sayısı çok olduğu için yapısal anlamda *ortaç + ilgeç* biçiminde oluşturulabilecek oldukça fazla belirteç tümcesi ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilgili olarak verilebilecek örneklerden biri de **ortaç + için** biçiminde oluşturulan ve sebep anlamı içeren yapılardır: *Patron ağzını açıp konuşma-diği için, ben de konuşmuyorum* (2016: 46). -Diğİ için kuruluşu özneyi işaretleyen ve ilgeçler ile beraber kullanılan belirteçleştiricilerden biridir (2016: 59). Araştırmacıya göre Türkçede ulaç tümceleri -DiğİndA, -Diğİ için, -mAkIA beraber gibi birleşik birimler ile de kurulmaktadır. Ulaçlar, belirteç işlevli bağımlı tümcelerin oluşturulmasında önemli bir rol üstlense de bu tür tümceler sadece ulaçlar vasıtası ile kurulmazlar. Böylesi bir durumda *belirteç* terimi devreye girmektedir. Bir yapının belirteç tümcesi olarak kabul edilmesindeki ana kriterler sözdizimsel açıdan bir üst / temel /ana tümceye bağlı olması ve anlambilimsel açıdan belirteç işlevi üstlenen bağımlı tümcenin başka bir ifade ile yan tümcenin üst tümceye herhangi bir niteleme (modification) ilişkisi sunmasıdır (Gürkan, 2016: 29).

Gürkan çalışmasında yer verdiği “Türkçede Belirteç İşlevli Bağımlı Cümlelerin Sözdizimsel Olarak Betimlenmesi” konu başlığının altında şu alt başlıklara yer vermiştir:

- Türkçe belirteç cümlelerinde ÖNY söz dizimi modeli,
- Türkçe belirteç cümlelerinde YNÖ söz dizimi modeli,
- Türkçe belirteç cümlelerinde ÖYN söz dizimi modeli,
- Türkçe belirteç cümlelerinde NÖY söz dizimi modeli,
- Türkçe belirteç cümlelerinde ÖNY söz dizimi modeli,
- Türkçe belirteç cümlelerinde NYÖ söz dizimi modeli,

Türkçe belirteç cümlelerinde YÖN söz dizimi modeli (2016: 48-52). Başlıklar belirteç yan tümce-lerinde sözcük dizilişinin nasıl olduğu hakkında bilgi vermektedir. Bu çalışmada ise ana tümce ve yan tümcenin dizilişinin nasıl bir görünüm sergilediği belirtilecektir.

Ayrıca Gürkan, “Türkçe Belirteçleştircilerin [+ /-] Uyum Özelliklerine Göre Betimlenmesi” başlığını ele alırken şu alt başlıkları sıralamıştır: **[+ Uyum] Belirteçleştirciler:** [+ Uyum] + ilgeç özellikli belirteçleştirciler, [+ Uyum] - ilgeç özellikli belirteçleştirciler, [+ Uyum] + adıl özellikli belirteçleştirciler, [+ Uyum] + / - adıl özellikli belirteçleştirciler, **[- Uyum] Belirteçleştirciler:** [- Uyum] + ilgeç özellikli belirteçleştirciler, [- Uyum] - ilgeç özellikli belirteçleştirciler, [- Uyum] + ADIL özellikli belirteçleştirciler, [-Uyum] + /- ADIL özellikli belirteçleştirciler (2016: 56-65). Çalışmada bu bilgilere yer verilmesinin sebebi konumuzun ilgeç ve uyum ile ilgili olmasıdır.

Bu çalışmanın odak noktası olan *ortaç + (iyelik) + üçün / için* ile kurulmuş sebep yan tümceleri, belirteç yan tümceleri başlığı altında analiz edilmektedir. *ortaç + (iyelik) + üçün / için* biçiminde oluşturulan yan tümceler bir olayın, durumun nedeni olma anlamını kapsamaktadır. Bu noktada nedensellik konusu üzerinde durmak gerekmektedir. Araştırmacılar tarafından konu ile ilgili olarak yapılan değerlendirmeler ve verilen bilgiler şu şekildedir:

Özsoy ve Taylan “nedensellik” (sebepsellik) ilişkisinin kurulabilmesi için temel koşulun yan tümce ile ana tümcenin eylemleri arasında mantıksal bir zaman ve “nedensellik” ilişkisinin olması gerektiğini (1998: 118) belirtmektedir.

Çalışmasında felsefe açısından nedensellik ilkesine yer ayıran Arda Denkel’e göre hiç yoktan ya da nedensiz olarak hiçbir olayın meydana gelmesi mümkün değildir. Böyle bir değişikliğin gün yüzüne çıkmasında sorumlu olan başka bir değişimin gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Hiçbir şey tamamıyla yoktan var olamaz ve var olan hiçbir şey de tamamıyla yokluğa dönüşmezse yeni bir niteliğin belirlenmesi, önceden var olan bir başkasının yok olması olan değişimin de her zaman ve her yerde bir nedeni ve de bir etkisinin olması gerekecektir (1996: 174).

Sebepl anlamı içeren yapılar ile ilgili açıklama yapan araştırmacılarından biri de Tahsin Banguoğlu'dur. Banguoğlu'na göre yargılarından biri diğlerinin gerçekleşme sebebini anlatan tümceler sebepl tümcesidir. Bu tür tümceler çoğu zaman bağımsız oluşturulmaktadır: *O yalnız kalamaz, korkar. Uğramam bahçelerin semtine, gülden yandım.* Sebepl tümceleri daha çok sebepl ifade eden bağlamlar ile kurulmaktadır: *Yüksel, ki yerin bu yer değildir. Parayı beğenmedi, çünkü daha çok bekliyormuş.* Bu bağlamı içeren sebepl tümceleri neredeyse her zaman karmaşık ulaç tümceleri ile karşılanabilir: *Aramadığın için sana dargınmış. Ödemede geciktiğimden dolayı mahcubum. Camcı gelmeyeceğine göre başkasını arayalım* (1974: 559). Araştırmacıya göre Modern Türkçede sebepl tümceleri en çok *-diğinden* ve *-ceğinden* ulaçları ile oluşturulmuş olan tümceler yardımı ile yapılmaktadır. Bunlar zamana ve kişiye göre değişim gösterebilen bir kullanım esnekliğine sahiptir: *Bu habere inanmadığımızdan telaş etmedik. Geç dönemlerinden onlara anahatar verdim. Hasta olduğundan bulunamamış.* Yukarıda görülen ulaçların iyelik eki almış ve için ilgeci ile uzatılmış biçimleri de sebepl tümcelerinde çok kullanılmaktadır: *Âlem bana düşmandır, seni sevdiğim için. Ahmet götüreceği için merak etmiyorum. Zengin olduğun için seni çekemezler* (1974: 582-583). Sonuç tümcesi genellikle sebepl tümcesinin tersine çevrilmiş biçimlidir. Yani orada sebepl ifade eden yargı burada ise sonuç ifade eden yargı yan yargı niteliği taşımaktadır. Orada baş yargı sonucu, burada ise sebebi göstermektedir: *Oynayamadılar çünkü yağmur yağdı. X Yağmur yağdı, bunun için oynayamadılar.* Bundan dolayı genellikle her iki tümce geniş anlamda sebepl tümcesi olarak kabul edilmektedir (1974: 560). Verilen bilgiler gösteriyor ki Banguoğlu yan tümce / tümcecik terimleri yerine cümle terimini kullanmıştır. Ancak bu çalışmada cümle yerine tümce teriminin kullanımı tercih edilmiştir.

Dillerde "sebepl" anlamını ifade etme yollarından biri de bitimsiz eylem / tam çekimli olmayan eylem (non-finite verb) ile oluşturulan yan tümcelere başvurmaktır. Sebepl tümcecikleri belirteç tümceci görevindedir. Bu yüzden eklentidir. Ana tümcenin ve yan tümcenin özneleri aynı / eşgönderimli (coreferential) ya da farklı olabilir.

[+uyum] özellikli zarflaştırıcıların / belirteçleştiricilerin ortak bir özelliği, *adıla* ya da sözlüksel özneye izin vermesidir. Ayrıca (33b)de de görüldüğü gibi, özne konumundaki *adıl*, üst tümcenin öznesi ile eşgönderimli olabileceği gibi, başkasına da gönderimi olabilmektedir. Bununla birlikte, tümcecikteki *o* adılı, üst tümcenin öznesi ile eşgönderimli olamamaktadır (bkz. (33c)):

- (33) a. Ali [sen eve gideceğın için] çok mutlu oldu.
b. Ali_i [adıl_i / _j eve gideceği için] çok mutlu oldu.
c. Ali_i [o_j/_{*i} eve gideceği için] çok mutlu oldu (Aydın, 2004: 12-13).

Bitimsiz yani tam çekimli olmayan eylemler ile kurulan sebepl yan tümceleri Modern Türkçe açısından aşağıdaki şekilde örneklendirilmiştir:

- Ebru **çok yürümekten** yorgun düşmüştü.
Yağmurun yağmasıyla doğa ana dile geldi.
Kar yağınca okullar tatil oldu. Çocuklar çok sevindi.
Çalışmadığın için sınavda başarısız oldun.
Yalan söylediğinden dolayı mahcubum.
Babam gelmeyeceğine göre yemeğe başlayabiliriz.
Şaka yaptığından onu ciddiye almıyorum.
Çalışmaması yüzünden öğretmeninden azar işitti.

Sebeup / neden belirtip en yaygın biçimde görülen belirtecimsi işaretleycisi *-Diğİ* ve *-(y)AcAğİ* için'dir. Diğer biçimler, aşağı yukarı aynı anlama sahiptir: *-DiğİndAn / (y)AcAğİndAn (dolayı / ötü-rü), -mAsİndAn dolayı, -mAsİ yüzünden* (Göksel and Kerlake, 2005: 415).

Sumru Özsoy'a göre *için, -ndAn dolayı, diye, çünkü* ve *-mAk-tAn* ve *[...diğ-i-n]*e göre yapıları sebep belirtmede kullanılan yapılardır (Özsoy, 1999: 257).

Bu çalışmanın odak noktasını tarihî Türk dillerinde *ortaç + (iyelik) +üçün / için* ile kurulmuş sebep yan tümceleri oluşturmaktadır. Başka bir deyişle tarihî Türk dillerindeki bitimsiz (non-finite) sebep yan tümceleri analiz edilecektir. Çalışmada cevabı aranan sorular aşağıda yer almaktadır:

- Ortaç + üçün / için* ile oluşturulan sebep yan tümcelerinde adıl uyum¹ var mı yok mu?
- Tarihî Türk dillerinde yer alan sebep yan tümcelerinde biçim-sözdizimsel (morpho-syntactic) açıdan değişimler var mı?
- Ana tümce ve yan tümce dizilişi nasıldır? Genel diziliş hangisidir?
- Morfolojik açıdan yan tümcenin öznesi nasıldır?
- Ardışık sebep yan tümcelerinin kullanımı nasıldır? Bu tür yan tümceler ile tarihî metinlerde sıklıkla mı yoksa nadiren mi karşılaşılmaktadır?

1 Adıl uyumda örnekte görüldüğü gibi baş (araba) ad öbeğinin GÖS konumunda yer alan adın (ben, sen, o...) kişi-sayısına göre çekimlenmektedir: *benim arabam, senin araban* vb. (Uzun 2000: 154). Adıl uyum, sıfat işlevli yan tümcelerde de görülmektedir: *aldığ-ım elbise, gireceğ-im* sınav.

2. TARİHÎ TÜRK DİLLERİNDEN ÖRNEKLERLE ORTAÇ + (İYELİK) +ÜÇÜN / İÇİN'LI YAPILAR

2.1. Orhun Türkçesi

Talat Tekin, *Orhon Türkçesi Grameri* adlı çalışmasında *üçün* ilgecinin bir ya da birden fazla yan tümceyi, yüklemi *bar* ya da {-DOK} biçimbirimli bir ortaç olan yan tümceleri temel/ana/üst tümceye bağlamak amacı ile kullanıldığını belirtmektedir (2003: 215).

a) t(e)ñri : y(a)rl(ı)k[(a)dukin üç(ü)n öz](ü)m : kuut(u)m : b(a)r üç(ü)n : k[(a)g(a)n ol(u)rt](u)m (BK K7), (Tekin, 2014: 46)

Tanrı lütufkâr olduğu için, kendimin (de) talihim olduğu için (hakan olarak) tahta oturdum (BK K7), (Tekin, 2014: 47).

Tekin eserinde “var, vardır” anlamını taşıyan *bar* yüklem adı büyük bir ihtimalle -r biçimbirimli bir şimdiki zaman eylem sıfatı olma özelliğini taşımaktadır: *bar* <*bâ-r (krş. Mo. bayi- “olmak, mevcut olmak, var olmak” < *ba-yi-): ı *bar* baş “ormanlı zirve, ormanlı doruk” (T 26), (2000: 170) açıklamasına yer vermiştir.

öz](ü)m : kuut(u)m : b(a)r üç(ü)n yan tümcesinde görüldüğü gibi ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi bulunmadığı için adıl uyum söz konusu değildir. Modern Türkçede eylem üzerine -(l)r ortaç biçimbiriminin eklenmesi ile kurulan için’li yapılar bulunmamaktadır. Diziliş açısından bakıldığında yan tümce önce ana tümce daha sonra gelmektedir. Sebep anlamı barındıran yan tümcenin öznesinin üzerinde iyelik kategorisi kodlanmıştır: **öz](ü)m : kuut(u)m**.

b) b(e)gl(e)ri : bod(u)nı : tüzs(ü)z üç(ü)n : t(a)bg(a)ç : bod(u)n : t(e)bl[(i)g(i)n] kürl(ü)gin [üç(ü)n (a)rm(a)kçı]sin : üç(ü)n : in(i)li [(e)çili : kıkşürt(ü)kin : üçün : b(e)gli : bod(u)nlig yoñ(a) şurtukin : üç(ü)n : türük : bod(u)n : il(le)dük : ilin : ıçğ(ı)nu [ı]dm(ı)ş : k(a)g(a)nl(a)duk : k(a)g(a)nin : yit(ü)rü idm(ı)ş (BK D6, BK D7), (Tekin, 2014: 52)

Beyleri (ve) halkı itaatkâr olmadığı için, Çin halkı hilekâr (ve) sahtekâr olduğu için, (aldatıcı ve kandırıcı) olduğu için, erkek kardeşlerle ağabeyleri birbirine düşürdüğü için, beylerle halkı karşılıklı kışkırttığı için, Türk halkı kurduğu devletini elden çıkarıvermiş, tahta oturttuğu hakanını kaybedivermiş (BK D6, BK D7), (Tekin, 2014: 53).

DİLBİLGİSEL YAPININ ANALİZİ

DUK + iyelik eki + belirtme durumu + üçün (Erdal, 2004: 484).²

2 Türkoloji alanında iyeliği işaretleyen ek hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Araştırmacıların görüşleri şu şekildedir: Başdaş, /n/ sesinin “üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin bir parçası olduğunu” belirtmektedir (2009: 638). Ünal, Türkçenin çeşitli tarihî dönemlerinde iyelik ekinin +(s)In olarak tanımlandığı nadir örneklerin de bulunduğunu ifade etmektedir (2019: 63). Gülsevin, sözcük sonunda bulunan /n/ ünsüzünü teklik şahıs iyelik ekinin bir parçası olarak nitelendirmektedir (1997:14-15). Kerimoğlu ise birinci ve ikinci kişi iyelik ekinin sonra +In belirtme durumunun geldiğini, üçüncü kişide hece düşmesi sonucunda +(s)In+In > +(s)In (*sab+ın+ın) > sab+ın biçiminin ortaya çıkmış olabileceğini söylemektedir (2007: 329).

Örnekte görüldüğü üzere iyelik kategorisi / ulamı işaretlendiği için adcıl uyumun varlığı söz konusudur: **y(a)rl(ı)k[(a)dukin üç(ü)n kıkşürt(ü)kin : üçün**. Söz konusu yapı biçim-sözdizimsel açıdan değerlendirildiği zaman Modern Türkçeden farklı olan bir görünüm göze çarpmaktadır. Çünkü görüldüğü gibi *üçün* ilgeci, belirtme durumu yüklemiştir: **y(a)rl(ı)k[(a)dukin üç(ü)n, kıkşürt(ü)kin : üçün, yoñ(a)şurtukin : üç(ü)n**. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Sebep yan tümcelerinin özneleri ise yalın haldedir: *t(a)bg(a)ç : bod(u)n*.

Üçün ilgecinin adillar ile kurduğu yapı için verilebilecek bir diğer örnek şu şekildedir:

Anı üçün ilig ança tutmuş äriñç.

(Onun için devleti öylece ellerinde tutmuşlar hiç şüphesiz.) (KT D 3)

Beş balık **anı üçün** ozdı .

(Beş balık (şehri) onun için (yıkılmaktan) kurtuldu.) (BK D 28).

c) bilm(e)dükin : üç(ü)n : biz(i)ñe : y(a)ñ(ı)ltukin : y(a)z(ı)ntukin : üç(ü)n : k(a)g(a)nı : ölti : buy[ruk]ı : b(e)gl(e)ri : y(e)me : ölti : onok : bod(u)n : (e)mg(e)k körti (BK D16), (Tekin, 2014: 56)

Bilgisizliği yüzünden, bize karşı hatalı hareket ettiğinden, hakanları öldü, kumandanları (ve) beyleri de öldü, On-Ok halkı ıstırap gördü (BK D16), (Tekin, 2014: 57)

y(a)ñ(ı)ltukin : y(a)z(ı)ntukin : üç(ü)n sebep yan tümcesine bakıldığında ortaç biçimbirimi üzerinde iyelik işaretleyicisinin bulunduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak adcıl uyumun bulunduğu söylenebilir. Biçim-sözdizimsel açıdan değerlendirildiği zaman söz konusu dilbilgisel kuruluşun Modern Türkçeden farklı olduğu açıktır. Çünkü *üçün* ilgeci, belirtme durumu yüklemektedir: **y(a)ñ(ı)ltukin : y(a)z(ı)ntukin : üç(ü)n**. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Sebep bildiren yan tümcenin öznesi ise yüzey yapıda yer almamaktadır: *onok : bod(u)n*. Ardışık sebep yan tümcelerinin kullanımında “üçün” ilgecinin tekrar edilmediği görülmektedir: **y(a)ñ(ı)ltukin : y(a)z(ı)ntukin : üç(ü)n**.

d) m(e)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n : türük : bod(u)n(u)g : [.....]i : kılm(a)d(ı)m (BK D36), (Tekin, 2014: 62)

Ben kendim hakan (olarak) tahta oturduğum için Türk halkını kılmadım (BK D36), (Tekin, 2014: 63).

m(e)n öz(ü)m : k(a)g(a)n : ol(u)rtuk(u)m : üç(ü)n yan tümcesi analiz edildiği zaman ortaç biçimbirimi üzerinde iyelik işaretleyicisinin kodlandığı görülmektedir. Başka bir ifade ile adcıl uyum vardır. Biçim-sözdizimsel açıdan değerlendirildiğinde *üçün*’lü kuruluşun Modern Türkçe ile aynı olduğu açıktır. Çünkü adcıl uyumu işaretleyen iyelik ekinden sonra belirtme durumu kullanılmamıştır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce ise sonra gelmektedir. Özne yüzey yapıda yer almaktadır ve yalın haldedir. *m(e)n*.

2.2. Uygur Türkçesi

a) o[sakınçig] sakintokları için ayag kilinçları üstälür (MaitrH XX Endblatt r 10) Their sins increase because they think that [thought].

sakintokları için yan tümcesi ele alındığında adıl uyumun varlığı göze çarpmaktadır. Üçün'lü kuruluş biçim-sözdizimsel açıdan Modern Türkçe ile aynıdır. Çünkü adıl uyumu işaretleyen iyelik ekinden sonra belirtme durumu eki kullanılmamıştır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi ise yüzey yapıda yoktur.

b) körmädökin için "because he didn't see" (Manichæan ms. Mz 372 r6; WilkKatMan nr. 122)

Örnekte görüldüğü üzere yan tümcede adıl uyum vardır: **körmädökin için**. Okuyucuya sebep anlamını ileten yan tümce kuruluşu biçim-sözdizimsel açıdan Modern Türkçeden farklıdır. Üçün ilgeci, belirtme durumu yüklemektedir: **körmädökin için**. Yan tümcenin öznesine yüzey yapıda yer verilmemiştir.

c) aβıçqa qamay taplamış için yerçi bolı (İyi ve Kötü Prens Öyküsü, XXVII, XXVIII), (Köken, 2011: 24).

İhtiyar (bu öneriyi) tümüyle kabul ettiği için onun rehberi oldu (İyi ve Kötü Prens Öyküsü, XXVII, XXVIII), (Köken, 2011: 24).

aβıçqa qamay taplamış için yan tümcesine bakıldığı zaman adıl uyumun olmadığı göze çarpmaktadır. Çünkü ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisi eklenmemiştir. **taplamış için**. Modern Türkçede sebep yan tümcelerinde *eylem + mış + için* şeklinde dilbilgisel bir kuruluş yoktur. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda vardır ve yalın halde bulunmaktadır: *aβıçqa*.

d) tegin teginig qıdıyınatqı qıdıyınatqı **tägir için** busanıp balıq ulušta bilgälärkä ayıtıp kim yemä ötkürü umadı-lar* (İyi ve Kötü Prens Öyküsü, LXXIII, LXXIV), (Köken, 2011: 47)

Prens...>...sınırlarındakisınırlarındaki... .. uğradığı için, [bu sayfadaki ilk satır LXXIII''ün ilk satırına bağlanıyor] üzülüp, şehirdeki ve ülkedeki bilgelere sormuş; onlar da bir çözüm bulamamışlardı (İyi ve Kötü Prens Öyküsü, LXXIII, LXXIV), (Köken, 2011: 47)

Ortaç + için'lü kuruluşu bakıldığı zaman adıl uyumun bulunmadığı görülmektedir: **tägir için**. Modern Türkçede sebep yan tümcelerinde *eylem + ir + için* biçiminde dilbilgisel bir kuruluş ile karşılaşılmaz. Dizilişte önce yan tümce sonra ana tümce gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda vardır ve yalın haldedir: *tegin*.

e) Yiri yavız buyan **yoğ için...**” kendi ülkesi kötü ve orada sevap olmadığı için ...” (Eraslan, 2012: 305).

Örnekte görüldüğü üzere anlamsal açıdan “olmadığı için” sözdizimsel yapısını karşılamak amacı ile **yoğ için** yapısı kullanılmıştır. Modern Türkçede yazılı dilde ve sözlü dilde bu tür bir kullanım ile karşılaşmak mümkün değildir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda bulunmaktadır ve yalın durumdadır: *buyan*.

f) **körmäzi için** at öğ mänjizig adirtlayu körü umaz (MaitrH XV 8r26)

“because he is blind he can not distinguish objects and appearances.”

Örnekte görüldüğü üzere ortaçtan sonra iyelik işaretleyicisi yer almaktadır. Adcıl uyum vardır: **körmäzi için**. Modern Türkçede sebep yan tümcelerinde *eylem + maz+ iyelik + için* şeklinde bir kuruluş yoktur. Örnek, dizilişte yan tümcenin önce ana tümce ise sonra geldiğini göstermektedir.

2.3. Karahanlı Türkçesi

a) **evi tepremezi için** artamaz (KB-834). (Arat, 2007: 101).

Örnekte görüldüğü gibi ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi bulunmaktadır. Başka bir ifade ile adcıl uyum vardır: **tepremezi için**. Modern Türkçede sebep yan tümcelerinde *eylem + mez+ iyelik + için* şeklinde dilbilgisel bir kuruluş yoktur. Yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümce ve temel tümcenin öznesi eş gönderimlidir. Özne tümleci olmayan bir ad öbeğidir. Baş olan sözcük iyelik eki almıştır: *ev-i*.

2.4. Harezmi Türkçesi

a) (15) Nükte: (16) **İncir yıgaçi Ādemğa yapurğak bërmişi için** Tanrı ‘azze ve celle beğer-ledi (KE, 12v, 15-16).

Nükte: İncir ağacı Adem’e yaprak verdiği için Tanrı mükafatlandırdı.

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi bulunduğu için adcıl uyumun varlığı söz konusudur: **bërmişi için**. Modern Türkçede bu tür bir kuruluş, kullanım yoktur. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi bir ad öbeğidir: *İncir yıgaçi*.

b) (21) Resül ‘aleyhi’s-selām aydı: Altı kuşnı öltürmeng, biri kök qarğa [13v] (1) Ādem[ğa] kulavuz için, ékinç qarınça **Süleymānğa öğüt bërmiş için**, üçünç qarluğaç (2) *Süretü’l-ħaşr āħirin* okır için (KE, 13r, 21; 13v, 1-2)

Resul aleyhisselam söyledi: Altı kuşu öldürmeyin, biri yeşil karga Adem'e kılavuz olduğu için, ikincisi karınca Süleyman'a öğüt verdiği için, üçüncüsü kırlangıç *Sûretü'l-ḥaşr āḥirin* okuduğu için.

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi olmaması sebebi ile adcıl uyum yoktur: **bêrmîş üçün**. Modern Türkçede bu tür bir dilbilgisel yapı, sözdizimsel kuruluş bulunmamaktadır. Dizilişte ana tümce önce, yan tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesinin yüzey yapıda yer almadığı görülmektedir.

c) āh tedükîñ üçün kamuğ yazuḳıñnı yarlıḳadım. (KE, 191r 19-20)

“ Ah ettiğın üçün tüm günahını bağışladım.”

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi vardır. Bu sebep ile adcıl uyum söz konusudur: **tedükîñ üçün**. Bu yapı modern Türkçe ile aynıdır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda bulunmamaktadır.

d) (11) Dāv[ūd] (12) tefahḥus ḳılmaduḳı üçün 'itāb kēldi (KE, 135v, 11-12).

“Hz. Davud, teftiş etmediği için azarlama geldi.”

Ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisi geldiği için adcıl uyum vardır: **ḳılmaduḳı üçün**. Bu sözdizimsel yapı modern Türkçe ile aynıdır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda vardır ve yalın haldedir: *Dāv[ūd]*.

e) Halāyık anı akartduk üçün havārī atadılar. (KE, 180r 6)

“Halk onu arındırdığı için yardımcı atadılar.”

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi yoktur. Bu yüzden adcıl uyum da yoktur: **akartduk üçün**. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda vardır ve yalın halde bulunmaktadır: *Halāyık*.

f) Buğdaydın yedi teseler çıḳmaḳğa sebep bolğusu üçün. (KE 9v 19, 20)

“ Çıkmaya sebep olacağı için buğdaydan yedi deseler. “

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi olduğu için adcıl uyum vardır: **bolğusu üçün**. Modern Türkçede böyle bir dilbilgisel yapı yoktur. Dizilişte ana tümce önce, yan tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesine yüzey yapıda yer verilmemiştir.

g) Mevlī dīdārın su'ālğa tuş ermez üçün bermedi. (KE, 123r 11)

“Mevla, yüzünü, soruya karşılık vermediği için göstermedi.”

Ortaçtan sonra iyelik işaretleyicisi gelmediği için adcıl uyum yoktur: **tuş ermez üçün**. Modern Türkçede bu tür bir sözdizimsel yapı yer almamaktadır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda gösterilmemiştir.

h) (9) Men ayğay-men: sen meni **sormas için**, tēp Resūl ‘*aleyhi’s-selām* destūr (10) bêrdi. (KE, 234v, 9-10).

Ben söyleyeceğim: sen beni sormadığın için deyip Resul aleyhisselam izin verdi.

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi yer almadığı için adıl uyum yoktur: **sormas için**. Modern Türkçede böyle bir dilbilgisel yapı bulunmamaktadır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi ise yalın haldedir: *sen*.

ı) (17) Süleymān **anı söwer için** kabūl kıldı (KE, 142v, 17).

“Hz. Süleyman onu sevdiği için kabul etti.”

Ortaçtan sonra iyelik işaretleyicisi getirilmediği için adıl uyum yoktur: **söwer için**. Modern Türkçede böyle bir sözdizimsel yapı bulunmamaktadır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce ise daha sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda yoktur.

2.5. Eski Anadolu Türkçesi

a) **Bulara ol kuvvat virdügi için** andan ol (6) çarḥuñ kulplarına yapışurlar (Kısas-ı Enbiya, s. 79).

Bunlara o kuvvet erdiği için ondan o çarkın kulplarına yapışurlar yani kulplarını sıkıca tutarlar.

Örnekte görüldüğü üzere ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi vardır. Bu sebep ile adıl uyum vardır: **virdügi için**. Söz konusu yapı Modern Türkçe ile aynıdır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce ise daha sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda vardır ve yalın haldedir: *o*.

b) **ben eyitdügüm için** nedür dêyesin (N75a, 11) (Yavuzarslan, 2002: 120)

Ben söylediğim için nedir diyesin.

Ortaç üzerinde iyelik işaretleyicisi yer aldığı için adıl uyum vardır: **eyitdügüm için**. Koyu renkle belirtilen bu yapı Modern Türkçe ile aynıdır. Dizilişte yan tümce önce, ana tümce daha sonra gelmektedir. Yan tümcenin öznesi yüzey yapıda vardır ve yalın haldedir: *ben*.

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

• Tarihî Türk dillerinden taranan örnekler *üçün/için*’li yapıların *-Ar, -DUK, -mİş, -mAz, -GU* gibi ortaç biçimbirimleri ile kurulduğunu göstermektedir.

• -DUK ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisinin geldiği örneklerde adıl uyum görülürken iyelik işaretleyicisinin eklenmediği durumlarda adıl uyumun bulunmadığı görülmektedir.

• Bazı örneklerde -mlş ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisi eklenirken bazı örneklerde söz konusu biçimbirimden sonra iyelik işaretleyicisine başvurulmamıştır. Bu sebeple iyelik işaretleyicisinin kullanıldığı örneklerde adıl uyum var, kullanılmadığı örneklerde adıl uyum yoktur.

• -Ar ortaç biçimbirimi ve için/için ile oluşturulan sebep yan tümcelerine bakıldığı zaman bu ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisinin gelmediği görülmektedir, başka bir ifade ile adıl uyumun varlığından söz edilemez.

• -mAz ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisinin geldiği ve gelmediği örnekler ile karşılaşmıştır. İyelik işaretleyicisinin bulunduğu örneklerde adıl uyum var, bulunmadığı örneklerde ise adıl uyum yoktur.

• Taranan eserlerde -GU ve için ile oluşturulan sadece tek bir örneğe rastlanmıştır. Ortaç biçimbiriminden sonra iyelik işaretleyicisi geldiği için adıl uyum vardır.

• Modern Türkçe ile karşılaştırıldığı zaman biçim-sözdizimsel değişimlerin olduğu görülmektedir. Örneğin **y(a)rl(ı)k[(a)dukin üç(ü)n kıkşürt(ü)kin : için** yapıları biçim-sözdizimsel açıdan analiz edildiği zaman Modern Türkçeden farklı olan bir görünüm göze çarpmaktadır. Çünkü için ilgeci, belirtme durumu yüklemiştir. Modern Türkçede böyle bir kullanım yoktur.

• -mlş, -Ar, -mAz, ğU + için ile oluşturulan yapıların kullanımı tarihî Türk dilleri ile sınırlıdır.

• Taranan örneklere bakıldığı zaman dizilişte genellikle yan tümcenin önce, ana tümcenin sonra geldiği görülmektedir. Ancak sadece iki örnekte bu durumun tersi bir diziliş söz konusudur.

• Örnekler analiz edildiğinde bazı örneklerde yan tümcenin öznesinin yüzey yapıda yer almadığı, bazı örneklerde öznenin yalın durumda olduğu, bazı örneklerde de öznenin iyelik kategorisini üzerine aldığı görülmektedir.

• Ardışık sebep yan tümcelerinin kullanımında “için” ilgeci tekrar edilmemektedir: **y(a)ñ(ı)ltukin : y(a)z(ı)ntukin : için(ü)n**. Bu durum bize göstermektedir ki dil kullanıcıları çok eski zamanlarda da en az çaba yasasına başvurmuşlar, tekrardan kaçınmışlardır.

• Tekin’e göre “var, vardır” anlamında kullanılan *bar* yüklem adı büyük bir olasılıkla -r biçimbirimli bir şimdiki zaman eylem sıfatı olma özelliği göstermektedir: *bar* <*bā-r (krş. Mo. bayi- “olmak, mevcut olmak, var olmak” < *ba-yi-): ı *bar* baş “ormanlı zirve, ormanlı doruk” (T 26), (Tekin, 2000: 170). **b(a)r için(ü)n** ilgeç öbeği Tekin’in bu iddiasını kanıtlar niteliktedir. Çünkü

üçün ilgeci -Ar, -DUK, -mİş, -mAz, -GU ortaç biçimbirimleri ile kurduğu öbeği -r biçimbirimi ile de kurmuştur. -r bu yapıda diğer ortaç biçimbirimleri gibi kullanılan bir biçimbirimdir.

ETİK BEYAN

Bu makalenin yazarı, çalışmalarında kullandıkları materyal ve yöntemlerin etik kurul izni gerektirmediğini beyan etmektedir.

KAYNAKLAR

- Arat, R. R. (2007). *Kutadgu Bilig Cilt I*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ata, A. (1997). *Kıssaşü'l-Enbiyā I*, Giriş-Metin-Tıpkıbasım. Ankara: TDK Yayınları.
- Aydın, Ö. (2004). Türkçe Zarf Tümceciklerinde Özne Konumu (The Subject Position In The Adverbial). *Dil Dergisi*, 124.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başdaş, C. (2009). Orhun Abidelerinde İyelik, Belirtme ve Yükleme Hâli. *Turkish Studies*, 4/8, 623–643.
- Denkel, A. (1996). *Anlam ve Nedensellik*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erdal, M. (2004). *A Grammar Of Old Turkic*. Leiden: Brill.
- Erguvanlı-Taylan, E. (1993). Türkçede -DIK Ekinin Yantümcelerdeki İşlevi Üzerine. *Dilbilim Araştırmaları*, 4, 161–171.
- Göksel, A. and C. Kerslake (2005). *Turkish: A Comprehensive Grammar*. London and New York: Routledge.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gürkan, D. Ö. (2016). *Türkçede Belirteç İşlevli Bağımlı Cümleler*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Hamilton, J. R. (2011). *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*. (Çev. Vedat Köken). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İmer, K. ve diğ. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

- Kerimoğlu, C. (2007). Orhun Abidelerinde 3. Kişi İyelik Ekinden Sonra Yükleme Hâli Eki Kullanıldı mı? *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, 2/3, 322–331.
- Özsoy, A. S. ve Erguvanlı, T. E. (1998). Türkçenin Neden Gösteren İlgeç Yantümceleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 9, 116–125.
- Özsoy, A. S. (1999). *Türkçe/Turkish*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Tekin, T. (2000). *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri* (2. Baskı). İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9.
- Tekin, T. (2014). *Orhon Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Turan, Ü. D. (2012). *Genel Dilbilim-I (Ünite 6, 7, 8)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınevi.
- Uzun, N. E. (2000). *Anaçizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*. İstanbul: Multilingual.
- Ünal, O. (2019). Türkçe Üçüncü Tekil Şahıs İyelik Ekinin ve Pronominal /n/ Sesinin Kökeni Üzerine. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64, 47–69.
- Yavuzarslan, P. (2002). *Münebbihü'r-Râkidîn (Uyurları Uyandırıcı)-Giriş-İnceleme Tenkitli Metin -I-*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yılmaz, E. ve diğ. (2013). *Kıyas-ı Enbiya (Metin-Sözlük-Dizin-Notlar)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.